

seria de autor
Herta Müller

Serie coordonată de
DENISA COMĂNESCU

Herta
Müller

Regele se-nclină
și ucide

Traducere din germană și note de
ALEXANDRU AL. ȘAHIGHIAN

HUMANITAS
fiction

Redactor: Ștefania Nalbant
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Andreea Niță
DTP: Iuliana Constantinescu, Carmen Petrescu

Tipărit la Real

HERTA MÜLLER

DER KÖNIG VERNEIGT SICH UND TÖTET

Copyright © Carl Hanser Verlag, München, 2003

All rights reserved.

Authorized translation from the German language edition published
by Carl Hanser Verlag, München.

© HUMANITAS FICTION, 2017, pentru prezenta versiune românească

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

MÜLLER, HERTA

Regele se-nclină și ucide / Herta Müller;

trad. din germană și note de Alexandru Al. Șahighian. –

București: Humanitas Fiction, 2017

ISBN 978-606-779-156-3

I. Șahighian, Alexandru Al. (trad.; note)

821.112.2

EDITURA HUMANITAS FICTION

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 021 311 23 30

În fiecare limbă sunt alți ochi

În limba satului – așa-mi părea pe când eram copil –, pentru toți cei din jurul meu, cuvintele se aflau așezate direct pe lucrurile pe care le desemnau. Lucrurile se numeau întocmai după cum erau și erau întocmai după cum se numeau, într-o înțelegere încheiată o dată pentru totdeauna. Pentru cei mai mulți nu existau lacune, nu trebuia să privești printre cuvânt și obiect și să fixezi nimicul, ca și cum, glisând din propria-ți piele, te-ai pierde în gol. Mișcările cotidiene ale mâinii erau instinctive, o muncă deprinsă pe tăcute – capul nu însoțea mâna pe calea ei, și nici nu-și avea propriile căi deosebite. Capul exista doar ca să poarte ochi și urechi, de care, după cum se știe, e nevoie când omul muncește. „Ăsta nu are capul pe umeri decât ca să nu-i plouă în gâtleej“ – iată o vorbă ce putea fi aplicată vieții de zi cu zi a tuturor. Sau totuși nu? De ce oare o îndemna bunica pe mama, când venea iarna și nu mai aveai de trebăluit pe-afară, iar tata era beat-criță, zile în șir, neîncetat: „De câte ori simți că nu mai poți îndura, fă ordine în dulap“? Să-ți astâmperi mintea

mutând rufăria de colo-colo. Mama trebuia să reîmpăturească și să așeze în teancuri sau să atârne unele lângă altele bluzele ei și cămășile lui, ciorapii ei și șosetele lui, rochiile ei și pantalonii lui. În felul acesta, proaspăt alăturate, hainele trebuiau să-mpiedice ca el să-și bea și mințile, și căsnicia.

Cuvintele însoțeau munca doar atunci când mai mulți lucrau ceva împreună, depinzând unul de altul în mișcările lor. Dar nici atunci întotdeauna. Muncile cele mai grele – căratul sacilor, săpatul șanțurilor, prășitul, cositul – erau o școală a tăcerii. Trupul ți-era prea solicitat ca să te mai cheltuești în vorbe. Se putea întâmpla ca douăzeci-treizeci de oameni să tacă ore în șir. Uneori, privindu-i, mă gândeam că asist la o scenă în care oamenii se dezvăță să mai vorbească: că vor fi uitat toate cuvintele când o să termine cu munca asta pe spetite.

Ceea ce face omul nu trebuie dublat prin cuvânt. Cuvintele rețin mișcarea mâinii, ele sunt de-a dreptul stânenitoare pentru trup; o știam, însă neconcordanța dintre lucrurile de-afară, unde sunt mâinile, și lucrurile dinăuntru, din cap – faptul că știi: acum gândesc ceea ce nu trebuie gândit –, asta era altceva. Și nu ți se-ntâmpla decât când frica venea peste tine. Nu eram mai fricoasă ca alții, pesemne însă că, la fel ca ei, aveam numeroase motive neîntemeiate de a mă teme – toate construite, imaginate de mintea mea. Dar această frică imaginată nu este doar imaginară, ci perfect valabilă atunci când ești silit să lupți cu ea, fiind la fel

de reală ca și frica ce se justifică din afară. Și tocmai pentru că e construită în creier, i s-ar mai putea spune și frică descreierată. Descreierată fiindcă nu are nici punct de plecare precis, nici leac. Emil Cioran spunea că aceste clipe de frică nemotivată se apropie cel mai mult de însăși existența omului. Căutarea bruscă a sensului vieții, febrilitatea nervoasă, frisonul psihic stârnite de întrebarea: cât valorează viața mea? Această întrebare tăbăra imperativ asupra lucrurilor de rând, se întrezărea fugar din clipele cât se poate de „normale“. Nu sufeream de foame, nici nu umblam desculță, iar seara mă culcam în așternutul proaspăt, foșnind de cât de bine fusese călcat. Bunica îmi cânta rugăciunea: „*Bevor ich mich zur Ruh begeb / Zu dir oh Gott mein Herz ich heb*“ [Mai înainte de a ațipi / Spre tine, Doamne, inima-mi înalț], după care stingea lumina. Dar mai apoi soba de faianță de lângă pat se transforma într-un castel de apă – cel acoperit de viță sălbatică de la marginea satului. Pe-atunci încă nu cunoșteam frumoasa poezie a Helgăi M. Novak: „Vița sălbatică încolăcită în jurul castelului de apă a pălit de tot, ofilită precum buzele soldaților“. Rugăciunea liniștitoare menită să mă cufunde de îndată în somn avea efectul contrar, îmi răscolea mintea. Așa se face că nici mai târziu, și nici până azi n-am înțeles cum poate domoli credința frica omului, cum poate reda altora echilibrul și astâmpăra gândurile din creier. Căci orice rugăciune, oricât de des bolborosită, devenea o paradigmă. Cerând să-mi interpretez propria-mi stare.

Locul picioarelor este pe pământ, ceva mai sus sunt burta, coastele, capul. Și sus, în creștet – părul. Cum oare să-ți înalți inima prin păr și prin tavanul gros al odăii până la Dumnezeu? De ce-mi mai cântă bunica aceste cuvinte, dacă tot nu-i în stare să facă ceea ce ele îți cer?

În dialect, viței sălbatice i se spune „*Tintentrauben*“ [viță de cerneală], din cauză că bobul ei negru îți lasă pentru mult timp pete pe mâini. Castelul de apă de lângă pat și vița lui de cerneală – tot atât de neagră pe cât se cuvine să fie și somnul profund. Știam că a adormi înseamnă să te lași înecat în cerneală. Dar mai știam și că cine nu-și găsește somnul are conștiința încărcată, că o povară îi apasă pe creier. Așadar, cu mine se-ntâmpla la fel, numai că nu știam de ce. Cerneală era și în noaptea de-afară a satului. Castelul de apă domina întreg ținutul, sustrăgându-i pământul și cerul, iar pentru toți cei din sat, pentru cei băgați la cerneală și abandonați, nu mai exista decât locșorul acela unic, minuscul, în care tocmai se găseau. De pretutindeni orăcăiau broaște, țărâiau greierii, arătându-ți calea ce duce sub pământ. Și ferecând totodată satul în ecoul unei lăzi, pentru ca nimeni să nu mai poată scăpa de acolo. Ca pe toți ceilalți copii, mă luau și pe mine la morți. Aceștia erau întinși pe năsălie acasă la ei, în odaia cea mai arătoasă. Lumea mergea să-i vadă pentru ultima oară, înainte să fie duși la cimitir. Sicriele erau deschise, picioarele – cu tălpile pantofilor înălțate –, ațintite spre ușă. Când intrai în cameră,

faceai o dată înconjurul sicriului, pornind dinspre picioarele mortului, și te uitai la el. Broaștele și greierii erau lucrători aflați în slujba morților. Noaptea le împărtășeau celor în viață tot felul de lucruri străvezii menite să zăpăcească mințile, și eu îmi țineam cât puteam de mult răsuflarea ca să pricep ce spuneau. Apoi, dintr-odată, trăgeam cu disperare iarăși aer în piept. Voiam să pricep, dar nu să-mi pierd capul pe calea fără de întoarcere. Cine pricepe o dată lucrurile astea străvezii e înșfăcat de picioare, s-a zis cu el pe pământ, așa-mi spuneam. Dar senzația că, închisă în această ladă a satului, fusesem dată pradă ținutului devorator mă copleșea tot atât de tare și sub lumina prea crudă a zilelor toride din valea râului unde păzeam vacile. Ceas nu aveam, ceasul meu era bucata de cale ferată ce ducea spre oraș. Ziua, prin vale treceau patru trenuri; abia după trecerea celui de-al patrulea mă puteam întoarce acasă, căci se făcuse ora opt seara. Cerul se apuca atunci și el să pască iarbă și prindea valea, trăgând-o sus la el. Mă grăbeam să plec mai înainte să se-ntâmplesse asta. În asemenea zile lungi dintr-o vale foarte mare, nerușinat de verde, mă întrebam de nenumărate ori cât valorează viața mea. Mă ciupeam până ce pielea mi se înroșea, ca să aflu din ce materie primă sunt făcute aceste picioare și brațe și când va voi Dumnezeu să-i înapoiez materia cheltuită cu mine. Mâncam frunze și flori pentru ca ele să mi se înru-dească cu limba. Mi-aș fi dorit să ne asemănăm, flori, frunze și cu mine, căci pe câtă vreme ele știau cum să

trăiască, eu nu știam. Le vorbeam spunându-le pe nume. Numele de „*Milchdistel*“ [armurar; textual: ciulin-de-lapte] ar fi trebuit să fie cu adevărat acea plantă a cărei tulpină conține lapte. Dar numele nu se potrivea plantei, ea nu răspundea la el. Drept care încercam să-i născocesc alte nume în care să nu apară nici cuvântul „ciulin“, nici cuvântul „lapte“, zicându-i: „*Stachelrippe*“ [coastă-ghimpoasă] sau „*Nadelhals*“ [gât-lejul-acului], în înșelăciunea tuturor falselor nume comisă pe seama adevăratei plante se căsca dintr-odată lacuna prin care lunecam în gol. Rușinea de a vorbi cu glas tare cu mine însămi, și nu cu planta. Cele patru trenuri circulau cu ferestrele larg deschise, călători în mâneci scurte stăteau în dreptul lor, iar eu le făceam semne cu mâna. Mă apropiam cât mai mult de șine să văd măcar un pic din fețele lor. În tren se aflau orașenii cei buni și curați, la unele doamne zăream sclipind bijuterii și roșul unghiilor lăcuite. După trecerea trenului, rochia care-mi fluturase mi se lipea iarăși de trup, capul mi-era încețoșat de curentul de aer brusc întrerupt și-mi simțeam dureros ochii în cap, ca după aterizarea forțată a unui carusel zburător. Globii oculari, parcă un pic ieșiți în afara frunții și răciți de curentul de aer, erau prea mari pentru găvanele lor. Respirația mi-era lăncedă, pielea de pe brațe și picioare jechoasă, plină de julituri, unghiile verzui și maronii. Cerul văii era un gunoi mare albastru, izlazul un gunoi mare verde, iar eu însămi, la mijloc, un mic gunoi fără însemnătate. În dialectul satului nu exista

cuvântul „*einsam*“ [singuratic, însingurat], ci numai cuvântul „*allein*“ [singur]. Acesta se pronunța „*alleenig*“, ceea ce sună a „*wenig*“ [puțin] – și chiar așa stăteau lucrurile.

Tot așa stăteau lucrurile și în plină porumbiște. Știuleții cu păr de moșneag, din care ai fi putut împleti cozi, și cu dinți rupți, galbeni – boabele de porumb. Trupul îți foșnea, însemna tot atât de puțin cât și vântul pustiu prin gunoaie. Gâtlejul ars de sete, pe dinăuntru, iar deasupra ta un soare străin ca o tipsie pe care persoanele distinse îi oferă oaspetelui un pahar cu apă. Până și în ziua de azi porumbiștile lungi mă întristează, și ori de câte ori, în tren sau în mașină, trec pe lângă una dintre ele, închid ochii, cuprinsă de spaima subită că porumbiștea dă un ocol vertical întregului pământ.

Uram acel câmp îndărătnic și obtuz, devorând plante și animale sălbatice ca să hrănească cu ele plante și animale crescute de om. Orice ogor era panopticul de o întindere dezmărginită al soiurilor de moarte, un praznic înfloritor. Fiecare ținut exersa moartea. Florile imitau gâturile, nasurile, ochii, buzele, limbile, buri-cele, sfârcurile oamenilor, nu se mai astâmpărau, împrumutau diferitele părți ale corpului – de un galben ca ceara, un alb ca varul, un roșu ca sângele sau de culoarea vânătaii – și risipeau, împerechindu-le cu verde, culorile ce nu le aparțineau. Morții le absorbau apoi prin piele, după bunul lor plac. Și-n timp ce viii erau proști și jinduiiau după ele, culorile înfloreau pe morții a căror carne abdicase. Cunoșteam din vizitele făcute

morților marginea verzulie a urechilor lor, cartilagiul în care și-au și înfipt colțul buruienile, așternându-se nerăbdător pe treabă, trudind încă de-acum la putrefiere, încă de-aici, din centrul celei mai frumoase odăi a casei, și nu abia din mormânt. Pe ulițele satului, printre case, fântâni și copaci, îmi ziceam: cele de-aici nu sunt decât franjuria lumii, dar ar trebui trăit cu picioarele pe covor, și-acela-i de asfalt și nu există decât la oraș. Nu voiam să mă-nșface acest panoptic înfloritor ce irosea toate culorile. Nu voiam să-mi ofer trupul acestei flămânde arderi văratece mascate cu flori. Voiam doar atât: s-o șterg de pe franjuri și să pășesc pe covor, acolo unde asfaltul de sub tălpi e-atât de etanș, încât moartea din pământ nu ți se mai poate încolăci pe după glezne. Îmi doream să merg cu trenul ca doamnele de la oraș, cu unghiile lăcuite în roșu, să calc pe asfalt cu pantofiori grațioși ca niște căpșoare de șopârlă, să-mi sune în urechi clic-clacul sec al pașilor, așa cum văzusem la oraș, unde mă dusesem de două ori la medic. Măcar că până atunci cunoscusem numai țărani, nu mă împăcăm cu viața înlăuntrul cercului de voracitate al plantelor, cu reflexiile verdelui de clorofilă pe piele. Vedeam numai că ogorul nu mă hrănește decât pentru că vrea să mă devoreze mai târziu. Pentru mine rămânea de neînțeles cum poate cineva să-și încredințeze viața unui mediu înconjurător ce-ți arată la fiecare pas că ești candidat la panopticul morții.

Era o ratare având ca efect că nimic din ce făceam nu mă convingea și că nimeni nu mă credea capabilă

de ce-mi trecea prin minte. Trebuia să dezghioc clipa căscând-o atât de larg încât să n-o mai pot umple cu nimic din cele cu putință. Provocam sosirea nudă a vremelniceii și eram neîn stare să găsesc măsura suportabilă de a mă rezuma la lucrurile obișnuite.

O dare în vileag – să glisezi din propria-ți piele pierzându-te în gol. Căutam să mă apropiu de cele înconjurătoare și mă uzam în contactul cu ele, lăsându-mă fărâmițată în așa hal, că nu mai reușeam să mă adun la loc. O făceam în mod incestuos, așa mi se pare astăzi. Tânjeam după „raporturi normale“ cu lumea și le blocam eu însămi pentru că nu lăsam lucrurile în voia lor. Aș fi avut teribil nevoie de un repaus lăuntric, dar nu știam cum să-l dobândesc. Cred că nimic din toate astea nu mi se citea pe față. Nici prin gând nu-mi trecea să vorbesc despre asemenea lucruri. Goana buimacă din cap trebuia tăinuită. Oricum, în dialect nici nu existau cuvinte pentru așa ceva, dacă exceptăm două: erai socotit „leneș“, în ce privea latura fizică a chestiunii, sau că suferi de „alean“, în ce privea latura psihică. Dar chiar și mie îmi lipseau aici cuvinte pentru mine însămi. Și nu le-am găsit nici până azi. Nu-i adevărat că pentru orice există cuvinte, și nici că gândim totdeauna cu ele. Până și în ziua de azi multe lucruri nu le gândesc în cuvinte: nu le-am găsit pe cele potrivite nici în germana satului, nici în germana de la oraș, nici în română, nici în germana din Est sau din Vest. Și în nici o carte. Domeniile lăuntrice nu se suprapun cu limba, ele te târăsc într-acolo unde

Cuprins

În fiecare limbă sunt alți ochi	5
Regele se-nclină și ucide	43
Când tăcem, devenim dezagreabili – când vorbim, ajungem ridicoli	83
Apucă o dată, dă-i drumu' de două ori	119
Privirea străină sau Viața-i un sictir bătut în piuă	146
Floarea roșie și bățul	171
Insula e înăuntru – granița, în afară	182
La noi în Germania	200
Când e ceva în aer, de regulă nu-i lucru bun.	213